

'Barcelona', el llibre maleït de Verdaguer

Dos dies abans de morir, és a dir, el 8 de juny del 1902, Jacint Verdaguer va fer a mans del seu amic i col·laborador Lluís Carles Viada i Lluch (Barcelona, 1863-1938), periodista catòlic i poeta de la casa editora La Hormiga de Oro, uns originals sobre Barcelona de poesia i prosa, amb l'encàrrec que el convertís en un llibre. S'havia de titular *Barcelona*, títol que lligava amb la tradició de títols verdaguerians d'un sol nom o toponímics: *L'Atlàntida*, *Canigó*, *Pàtria*, *Montserrat*, *Aires del Montseny*. El projecte mostrava la importància que el poeta donava a la capital del país.

Si la seva relació amb la ciutat, amb els prohoms de la ciutat, va ser conflictiva, també ho ha estat el llibre *Barcelona*: no s'ha publicat mai. Barcelona, el món editorial barcelonès –tampoc el món editorial català en general–, no ha correspost a l'acte d'amor verdaguerià per la capital de Catalunya.

No ha pogut ser mai llegida com volia Verdaguer la descripció poètica de "Les tres muntanyes", el Tàber, Montjuïc i el Tibidabo, ni la prosa poètica dedicada "A l'alzina del passeig de Gràcia", ni l'oda "A Barcelona", és a dir, formant part d'un volum unitari, destinat al públic en general.

Per acabar-ho d'adobar, hi ha discrepàncies sobre el contingut exacte del llibre, en concret sobre els textos publicats anteriorment que havien de completar els que Verdaguer va escriure expressament per al llibre. Viada i Lluch, la persona que va rebre l'encàrrec de Verdaguer i que no el va poder portar a terme, va fer públic al seu temps un sumari que ara la Societat Verdaguer, arran de l'estudi de tots els papers verdaguerians fet pel filòleg Francesc Codina i Valls sota la direcció de Joaquim Molas, ha descartat per proposar-ne un altre.

La desafortunada i rocambolesca història ha estat precisament refeta pel filòleg Francesc Codina i Valls en la seva edició anotada d'una part del llibre, la formada pels trenta textos que Verdaguer va fer expressament, edició dirigida exclusivament als estudiosos de Verdaguer i de la literatura de l'època.

Monument a Jacint Verdaguer, aixecat a Barcelona. El llibre que el poeta va dedicar a la ciutat i que va enllestir poc abans de morir continua inèdit.

El llibre 'Barcelona. Textos per a un llibre', de Francesc Codina i Valls, publicat per Eumo i la Societat Verdaguer, refà la desafortunada història d'un llibre de Verdaguer que encara resta inèdit, 'Barcelona'. El contingut definitiu del recull resta, però, polèmic i és objecte d'estudi.

En aquesta edició han quedat exclosos els textos que l'autor havia publicat en obres anteriors i que havien de completar el volum.

L'edició preparada per Codina i Valls, en no poder ser el llibre *Barcelona*, es titula *Barcelona. Textos per a un llibre* i ha estat coeditada per Eumo Editorial i la Societat Verdager dins la col·lecció "Jacint Verdager. Obra completa".

Codina també acaba de publicar un altre fragment de *Barcelona*, encara més incomplet, dins del volum de 1.406 pàgines *Poesia, 2*, de la col·lecció de Proa "Totes les obres de Jacint Verdager", dirigida per Isidor Cònsul i Joaquim Molas. En aquesta ocasió el fragment es titula *Poesies per a 'Barcelona'* i consta de vint-i-tres poemes: se n'han exclòs, respecte de l'edició d'Eumo / Societat Verdager, les peces que ja formen part d'altres reculls. En concret, les cinc proses, que ja van ser publicades en el primer volum de la col·lecció, *Prosa*, i dues poesies que són incloses en el recull pòstum *Eucarístiques*, en el volum *Poesia, 2*.

Barcelona, que havia de constituir un dels grans referents poètics de Verdager i hagués coronat, com ha dit recentment Joaquim Molas, una sèrie de grans obres dedicades als espais mítics de l'escriptor, continua, doncs, sense arribar a mans del lector.

Els erudits sí que han tingut l'oportunitat, i ara encara més amb l'edició anotada de Codina, de conèixer i estudiar els textos del llibre –siguin quins siguin, és a dir, els indicats per Viada i Lluch o els ara proposats per la Societat Verdager–, publicats de forma esparsa en diverses edicions. Però el lector corrent amb què pensava l'escriptor continua orfe de *Barcelona*, tant la *Barcelona* de Viada i Lluch com la de la Societat Verdager.

Comencen les dificultats. Viada i Lluch, per circumstàncies diverses, no va poder imprimir el llibre que, segons ell, havia projectat el poeta. Els problemes de Viada amb l'original rebut van ser, en primer lloc, legals. Verdager, que inicialment havia donat els drets d'edició de la seva obra al grup de l'editor Matheu, del qual formava part Viada i Lluch, va optar finalment per uns altres marmessors. A causa, probablement, de la mala relació amb els que

van obtenir els drets d'edició, Viada i Lluch va desistir de publicar el llibre. De totes maneres, va fer conèixer molts textos inèdits del recull, la majoria en publicacions periòdiques.

El 1909, un fet va impulsar-lo a obrir el calaix on tenia desat *Barcelona*, escriu Codina en la seva detallada reconstrucció de les vicissituds de l'edició: el 29 de març fou dictada una resolució judicial que declarava hereves de Verdager la seva germana Francesca i a seva neboda Miquela, "amb les quals Viada tenia bona relació". Aleshores, edità el poema "Santa Maria del Pi", un dels inèdits de recull, i en la contraportada anunciava que el volum *Barcelona, poesies y proses ab la traducció castellana* estava "en preparació".

Hi ha dos sumaris diferents de 'Barcelona', el que va fer un amic de Verdager i el que ha proposat ara la Societat Verdager

Però passaven els anys i el llibre no apareixia. Segons Francesc Codina, cal tenir en compte que a partir del 1914 van començar a aparèixer els primers volums de les obres completes de Verdager de l'editorial del seu amic Matheu i és probable que llavors renunciés definitivament a fer pel seu compte l'anunciada edició de *Barcelona* i que, en canvi, es plantegés d'integrar-la, com un volum més, entre els darrers de la nova col·lecció, la qual havia d'aplegar l'obra inèdita o dispersa de Verdager.

Però, quan al cap d'uns anys, semblava que li tocava el torn a *Barcelona*, es va veure que alguns dels textos del recull ja havien aparegut en volums anteriors de la col·lecció. Matheu i Viada van pensar que no calia repetir-los i van optar per excloure'ls. Com que ja no era el recull *Barcelona* tal com Viada deia que Verdager havia projectat, el va titular *Barcelonines*. Constava només de vint-i-sis peces i va aparèixer el desembre del 1925.

Els editors de *Barcelonines* expliquen en una nota que el poeta tenia intenció de fer un gran volum amb el títol *Barcelona*. Aquest volum reuniria divuit textos més, i en total el llibre arribaria a quaranta-quatre.

Podrien correspondre, aquests quaranta-quatre, a un tercer sumari que Verdager li va donar, oralment o per escrit, a Viada i Lluch? Francesc Codina no es fa aquesta pregunta, i descarta el *Barcelona* que segons Viada i Lluch havia projectat el poeta, per basar-se en els dos sumaris del llibre diferents que no van arribar a mans de Viada i Lluch. De l'estudi dels sumaris conservats, el filòleg creu que Verdager no va tenir temps de precisar el contingut definitiu del llibre, i encara menys l'ordre en què havien d'aparèixer els textos, tot i que Viada i Lluch parli d'un llibre projectat pel poeta, amb una llista de textos que va anunciar com a definitiva.

Entre els textos lliurats per Verdager al seu amic, i la llista de títols dels dos sumaris conservats –i que Viada i Lluch, segons sembla, desconeixia– Francesc Codina, que ha fet el seu estudi com a tesi doctoral dirigida per Joaquim Molas, pensa que es pot delimitar el contingut de *Barcelona* previst per Verdager. És a dir, el conjunt de textos que el poeta en un moment o altre, i de manera avui constatable, va considerar d'incloure en el llibre que projectava. Aquest llibre, segons Codina i Molas, quedaria fixat en quaranta-dos textos identificats amb el seu títol definitiu, dividits en dos blocs ben diferenciats; el primer, format per trenta textos que no havien estat inclosos en cap llibre aparegut en vida de l'autor, i que són els que Codina publica en el seu volum, i un segon bloc format per dotze textos inclosos en altres llibres publicats en vida del poeta. En queden exclosos onze textos del sumari Viada i Lluch, però queden compensats per altres que Viada i Lluch no preveia.

Ara que hi ha, doncs, dos sumaris de *Barcelona*, caldria que aparegués un editor que en fes un tercer, sumant els dos, bo i pensant que tots dos són verdagerians –i barcelonins– i que fes una edició popular de *Barcelona*, com la volia Verdager: aplegaria totes les *Barcelona* imaginades per l'autor.

Lluís Bonada